

האיזור

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

י"ב אייר תשע"ח 1219 (שנה כג')

נושא השבוע: כשרות (קכג)

החפטרה: "והכהנים הלויים" (יחזקאל מד)

פרשת אמור

"ולא יזלכו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה" (כב, טו)

הגמרא בסנהדרין (פג, א) לומדת מפסוק זה מצוה לא תעשה שבתרי"ג מצוות שלא לאכול טבל בין אם הבעלים ישראל ובין אם כהן. ו"טבל" הם גידולי אדמה שלא ניטלו מהם תרומות ומעשרות.

וזה שנאמר בפסוק "ולא יזלכו את קדשי" - שלא יחללו הקדשים [חלק שצריך להפריש בתרומות ומעשרות והוא קודש] בעודם מעורבים עם החולין, "את אשר ירימו" - היות ועדיין לא הורמו (לא הופרשו) (ס. החינוך)

בזכות מסירות נפש (מפי בעל המעשה הרב חיים זאיד שליט"א)

מעשה שהיה

הסיפור התרחש לפני מספר חודשים עת נסעתי למירון.

נסעתי באוטובוס של חברה פרטית שמפרסמת מידי פעם נסיעות למקומות הקדושים.

לאוטובוס עלתה אשה וארבעה ילדים שהקטן על זרועותיה. הם התיישבו שני ספסלים

מאחוריי בצד הימני (אני ישבתי בצד שמאל). ואז עלו לאוטובוס שלושה נערים קולניים ופרועי

התנהגות, הם התיישבו בשורה מאחוריי וכבר בתחילת הנסיעה הם החלו לדבר בקולי קולות.

אלא שהבעיה לא נגמרה בטון הדיבור אלא בתוכן שלא התאים לילדים בכלל ודתיים בפרט.

לאחר 10 דקות בלתי נסבלות, פנתה האם לאחד הנערים וביקשה בשיא העדינות: "אני מאוד מבקשת

מכם שלא לדבר דיבורים כאלה, זה ממש לא מתאים". הם צחקו לה בפנים, אחד מהם אמר בשיא

החוצפה: "אז יש לך בעיה גברת, האוטובוס הזה שייך לכולם וזכותנו לדבר מה שבא לנו". היא השיבה:

"להפך, דוקא בגלל בשל כך אני מבקשת מכם לכבד את כולם ולא לדבר כך", אך הם עשו דווקא.

הסתובבתי לעברם ונתתי בהם מבט ואחד מהם אמר בחוצפה: "הלו סובב ת'ראש מהר, לפני שאני

אסובב לך אותו". ואז ברמזור לפני הכניסה לכביש שש שמעתי את האשה אומרת לילדיה: "ילדים

יקרים, אתם מבינים שאנחנו לא יכולים להמשיך ולשמע דיבורים כאלה, לכן אנו נרד כעת

מהאוטובוס". היא ניגשה לנהג ואמרה שהיא רוצה לרדת, "גברת, אני חושב שאת עושה טעות. את לא

יכולה לרדת כאן באמצע שום מקום..." האשה ענתה בלי להתבלבל: "בשבילי ובשביל הילדים שלי,

עדיף כרגע ללכת לשום מקום, כי כמו שזה נראה, האוטובוס הזה מוביל אותנו ישר לגיהנום".

"אני מבין אותך, אבל לא חבל?" היא השיבה: "תודה שאתה מבין, אבל זה ממש לא חבל, אני משקיעה

מאוד בחינוך של הילדים שלי, וגם אם נשאר כאן במשך שבועיים זה שווה, אבל אני מודיעה לך

שבוע"ה לא נשאר כאן אפילו שעה". הנהג נכנע, פתח את הדלת והם ירדו.

הנערים שהבינו מה קרה, נהנו מהבלגאן והגבירו את ההשתוללות שלהם...

האוטובוס המשיך לנסוע עוד כ-3/4 שעה עד שהגיע ל"בית שלמה", שם עצר הנהג והכריז על הפסקה

של רבע שעה. חלק מהנוסעים ירדו וגם שלושת הנערים, כעבור רבע שעה עלו כולם מלבדם. הנהג

החל לצפצף וכולם המתו רבע שעה נוספת ואין זכר לנערים, הנהג ירד לחפשם וכשלא מצא אותם,

נסע בלעדיהם. כעבור 3/4 שעה נוספים הגענו למירון, ומה אני רואה? טנוד ממנו ירדו האשה וילדיה,

"איך הגעתם לפה?" שאלתי בתמהמה, הילדים ענו: "דוד שלנו לקח אותנו", איך הוא נכנס פתאום

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:38-8:34

כניסת שבת: 6:59 יציאת שבת: 7:51 יציאת ש"ס ר"ת: 8:41

הסבר: במילים אלו אומר ש"משה" שהפריש (בתחילת התהליך) יהיה תרומה גדולה בצד צפון על כל הירקות של אותו מין, בדוגמא שלנו העגבניות- ובזה סיימנו את הפרשת תרומה גדולה.

"אותו אוזר מומאה שאמרתי שישאר טבל, עם שאר הכמוות הראויה

למעשר בצד צפוןם של הפירות יהיה מעשר ראשון וכל מין על מינו"

כאשר מעשר ממני פירות וירקות יחד] (ש"ע סז).

הסבר: במילים אלו הוא קובע מקום למעשר ראשון- של הלוי וקורא לו בשם "מעשר ראשון" אך כאמור לא מפרשים בפועל כי זה "ספק טבל" (קליר סז סז).

"אותו אוזר מומאה שמונח בצד שיעשיתי מעשר ראשון, עשוי תרומות

מעשר על הכל וכל מין על מינו" כשמעשר ממני פירות וירקות יחד] (ש"ע סז).

"ומעשר עני יהיה בדומם של הפירות וכל מין על מינו, מוזולל הוא

וזומשו על פרוטה במטבע שייחודתי לזיכול מעשר עני ואם צריך

מעשר עני יהיה בדומם של הפירות וכל מין על מינו". (ש"ע סז).

הסבר: אמנם ציינו לעיל שהשנה היא שנת מעשר עני אך מאחר ויש פירות שמגעים מקורו ושייכים לשנת מעשר שני, דבר שא"א לדעת לכן בנוסח

אומרים את שני האפשרויות מספק. כשקובע מקום למעשר שני וקורא לו

בשם "ואם צריך אזי יהיה זה מעשר עני" [מכוון על 10% מהפירות] וכלל במעשר שני (קליר סז סז).

[אם היה מדובר בפירות היה מוסיף קטע זה "ואם הפירות רבעי, יהיו מוזוללים הם וזומשם

על פרוטה במטבע שייחודתי לזולל עני" (ש"ע סז).

הסבר: מאחר וקנה את הפירות בשווקים הפתוחים יכול להיות שהם נטע רבעי בכלל לכן מספק

עושים את פדיון פירות רבעי].

*בסיום התהליך עוטף מה שהפריש היינו תרומה גדולה+תרומת מעשר בשתי עטיפות וזורקם לפח.

לגבי הפרשה מטבל הלכה למעשה נתיחס בעלונים הבאים בס"ד בל"ג-

הלכות ל"ג בעומר

א. נוהגים להרבות שמחה ביום ל"ג בעומר שהוא יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי (סי' תנ"ג ס"ב כהנ"א) אין אומרים בו תחנון בתפילה (סז) [וכן במנחה של ערב ל"ג בעומר לא אומרים תחנון (משנ"ב סי' ט)].

ב. יש נוהגים לערוך לימוד בליל ל"ג בעומר במנין וללמוד משבחי רבי שמעון בר יוחאי המפורזים בש"ס ובזוהר הקדוש ומנהג יפה הוא (החיד"א כמורה אכנע אות רנב).

ג. נוהגים להדליק בל"ג בעומר מדורות ונרות לכבוד רבי שמעון בר יוחאי [בכל רחבי הארץ] (טעמי המנהגים עמ' רעב ס"ד).

הטעם: לפי שיום פטירתו של רבי שמעון בר יוחאי היה יום ארוך ביותר, ובאותו יום גילה את סודות הזוהר ולא היתה לשמש רשות לשקוע עד שסיים סודותיו שאז עלתה נשמתו למרום, וגם לרמוז על האש שהיתה שורה על הבית כל אותו יום פטירתו כמובא בזוהר הקדוש (סז).

ה. מותר לשמוע שירים עם מוזיקה לכבוד התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי [בכל הארץ] כבר בליל ל"ג בעומר (תורת מועדים לגר"ד יוסף פסח פ"ב ס"ב, קולור ילקוי לגר"י יוסף ח"ב סי' תנ"ג ס"ט).

ו. הספרדים: נוהגים שלא להסתפר ולא להתגלח עד ל"ד בעומר (יום שישי) בבוקר (ש"ע סי' תנ"ג ס"ב) לאחר נץ החמה (משנ"ב ס"ק י). והשנה שחל ביום שישי, במקום צורך מותר להקדים ולהתגלח ולהסתפר בליל שישי (יום חמישי בערב) (תורת מועדים לגר"ד יוסף פ"ט ס"ו).

האשכנזים: נוהגים שלא להסתפר ולא להתגלח עד ל"ג בעומר בבוקר (הרמ"א).

ז. הספרדים: נוהגים שלא לשאת אישה עד (ש"ע ס"א סז) ל"ד בעומר (יום שישי) בבוקר (חזו"ע יו"ט עמ' קג-כנד ולקוי"ז סז, תורת מועדים סז), לאחר נץ החמה (תורת מועדים סז).

האשכנזים: נוהגים שלא לשאת אישה עד ל"ג בעומר בבוקר (הרמ"א סז סי' תנ"ג ס"א) ויש מהאשכנזים שמקילים מ-ל"ג בלילה (רביעי בלילה) (פסקי תשובות לגר"א מנדלסון סי' תנ"ג ס"א תורת מועדים ועוד).

לעלון האיחוד באשדוד דרושה משפחה בהתנדבות לספור את העלונים כל שבוע ולהכניסם בשקיות למפיצים
לפרטים 08-8644452

ניתן לפנות לקרנות הבאות שעוזרות בניהול "מטבעות" עבור הפרשת תרומות ומעשרות:
* מכון למצוות התלויות בארץ בית עזריאל טל': 08-9214829 * בית מדרש גבוה להלכה
בהתיישבות חקלאית ירושלים טל': 02-6517793 * מכון הליכות הארץ אשדוד 08-8655107

לסיפור הזה?" תמהתי עוד יותר. האם הסבירה: "כמו שראית ירדנו מהאוטובוס ואז שאל אותי אחד הילדים: "אמא מה נעשה עכשיו?" השבתי לו: "אני לא יודעת מה נעשה, אני רק יודעת שעשיתי את הדבר הנכון, כעת תיראו איך רבי שמעון בר יוחאי עוזר לנו", לא הספקתי לסיים את דברי והנייד שלי מצלצל, על הקו היה אה שלי, דרשתי בשלומי הוא אמר: "הכל טוב ב'ה, אני בדרך למירון", "מה פתאום?", "לא יודע, סתם קיבלתי חשק לנסוע", "זה לא סתם, אתה יכול לומר לי היכן אתה עכשיו?", "אני ברמזור לפני כביש 6, זה בכלל אומר לך משהו?", "כן, זה אומר לי שרבי שמעון הושיע אותי עוד לפני שהגעתי אליו", "הלו, אחותי הכל בסדר איתך?", "תיכנס לכביש 6 ותוכל לראות אותי עם הילדים שלי, אנחנו נוסעים איתך למירון" אמרתי, לאחר כמה דקות הוא עצר לידנו ואיך שנכנסנו לרכב אמרתי להם: "ראיתם שלא מפסידים אם מוסרים נפש על החינוך?" המשכנו לנסוע, לא חיכינו אפילו רבע שעה מהרגע שירדנו מהאוטובוס והנה הגענו כמה דקות לפניכם". סיפרתי להם מה קרה לאחר שירדו מהאוטובוס, הם היו מופתעים ואז היא אמרה: "אנחנו נצטרך להתפלל עליהם שלא יקרה להם כלום וגם שיחזרו בתשובה". לאחר שעתיים של תפילה חזרנו לאוטובוס, גם האשה וילדיה עלו, האוטובוס החל לנסוע, לפתע ראינו רכב שזה עתה הגיע למירון ממנו יצאו שלושת הנערים, הם זיהו את האוטובוס ורצו לכיוונו, הנהג פתח את הדלת "למה ברחת לנו?" שאלו בכעס, "למה לא הגעתם אחרי רבע שעה?" שאל, "כי התעכבנו, אבל לא בורחים" ענו. אמרתי להם: "תקשיבו... כל נוסעי האוטובוס חיכו לכם למעלה מרבע שעה נוספת על הזמן שניתן, הנהג יצא פעמיים לחפש אתכם, אבל פשוט נעלמתם מה יכולנו לעשות? לא חשבתם שיש איזה קשר בין מה שקרה לכם למה שעשיתם לאשה וילדיה שנאלצו לרדת בגללכם?" האמת כן, דיברנו ביננו שלא התנהגנו יפה וזה שהאוטובוס ברח לנו זה עונש על מה שעשינו להם", "אז עד שאתם באים בטענות תחשבו למה גרמתם, אתם אולי קצת לא מחונכים אבל אני בטוח שיש לכם לב, אז תשתמשו בו". "כבוד הרב אל תראה אותנו ככה, יש לנו לב טוב אבל התלהבנו קצת ו...". "יכול להיות שרבי שמעון בעצמו גרם לכל הענין, אולי כדי לרמוז לכם שהוא לא כ"כ רוצה אתכם אצלו?", "הלו, תשקול מילים" אמר אחד הנערים, "אני שוקל ואני אוכיח לכם זאת ואתם תיכנסו אליו ותבקשו יפה סליחה ותחזרו בתשובה". "איך תוכיח?" שאלו, "בואו תעלו לאוטובוס ותראו בעצמכם את ההוכחה", הם עלו וראו את האשה וילדיה באוטובוס, "מה הם עושים כאן...?" שאלו בתימהון, "תתפלאו אבל רבי שמעון דאג שהם יגיעו לפנינו" וסיפרתי להם את השתלשלות העניינים. הם היו המומים לגמרי "ומה התפללתם אצל רבי שמעון?" שאלתי את הילד, "התפללנו שלא יקרה לכם כלום וגם שתחזרו בתשובה", הם התרגשו. "אז מה עושים עכשיו?" שאלו, אני אדבר עם הנהג שתחזור באוטובוס אחר של החברה בעוד שעתיים, אתם תיכנסו לרבי שמעון ותבקשו סליחה כמו שהבחתם ותקבלו על עצמכם לחזור בתשובה...". הם הודו לי ולקחו את התקנים, ולפני שנפרדנו מסרתי לאחד מהם את מס' הנייד שלי. כעבור יומיים קיבלתי טלפון מאחד הנערים שביקש שאפגש אותם. הנסיעה הזו לרבי שמעון הוזיה לשלושתם משהו בלב והם החליטו לתפוס את עצמם. סידרתי להם ישיבה טובה, הם נקלטו בה ועושים בה חיל... (אנשים מספרים על עצמם 9- הרב ולדר)

פינת ההלכה

הלכות תרומות ומעשרות [ד]

תהליך הפרשת תרומות וב"ספק טבל" הלכה ולמעשה שזה המצב של הפירות שקונים בשווקים הפתוחים ללא השגחה

התרומות ומעשרות כוללות מס' הפרשות:

תרומה גדולה- שהיה נותן ה"ישראל" לכהן שאוכלה בטהרה. שיעורה מהתורה כלשהוא (ש"ע י"ד ס' ש"א ס"ט) וחז"ל נתנו בה שיעור 1/40 עד 1/60 (ש"א ס"א, כיום שכולנו טמאים מתים כולל הכהנים וממילא הם אינם יכולים לאכול תרומה בטהרה לכן מפרשים שיעור כלשהוא [כדין תורה] (ש"ע ס"א, ואם התרומה שהפריש טהורה יש לקבורה ואם היא טמאה יש לשורפה (ש"ע ס"א) [לפני אמירת הנוסח וקביעתה כתרומת מעשר מרטיבים אותה במים כדי שתוכשר לקבל טומאה] (הכמ"א ס"א) ואם אינו יכול לשורפה או לקבורה יש להקל [בספק טבל] לעוטפה בשתי עטיפות ולזורקה לאשפה (קלירא הש"א פ"ג ס"ג) ואסור לישראל לאוכלה.

מעשר ראשון- היה נותן הישראל 10% מהפירות ללוי- (ש"ע י"ד ס' ש"א ס"א) בספק טבל בנוסח קוראים ל-10% מהפירות שנמצאים בצד צפון של הפירות בשם "מעשר ראשון" אך לא מפרשים בפועל מעשר זה

ואין נותנים אותו ללוי, [שיכול לומר ללוי הבא ראייה שאין הפירות מעושרין וטול מעשרותיך] (הכמ"א ס' הל' מעשר פ"ט ה"ב קלירא הש"א ס"ט).

תרומת מעשר- היה נותן הלוי 10% ממה שקיבל [שזה 1% מסך הפירות הכללי הנ"ל] לכהן שאוכלה בטהרה (ש"ע ס"א, וכיום שכולנו טמאים מתים כולל הכהנים ואין יכולים לאכול תרומה בטהרה מפרשים את ה-10% קרי 1% מסך כל הפירות הנ"ל ודינה כמו תרומה גדולה (הכמ"א ס"א).

מעשר שני/עני- היה מפרש 10% מהפירות תלוי באיזה שנה לשמיטה נמצאים כדלהלן:

***מעשר שני**: בשנים א,ב,ד,ה לשמיטה (ש"ע ס"ט) היה מפרש 10% מהפירות שנותרו [אחרי תרומה גדולה, תרומת מעשר ומעשר ראשון] ובעל הפירות אוכלם בירושלים בטהרה או שהיה מחלל את קדושתם על כסף כפי שוויים ועולה עם הכסף לירושלים ורוכש בו דברי מאכל ואוכלם שם, [וכאשר מחלל את הפירות ולא אוכלם, עליו להוסיף חומש היינו 25% מערך פירות המעשר] מעשר שני אינו נאכל אלא בירושלים ובפני בית המקדש, וכיום שביית המקדש חרב- אסור לאוכלו אפילו בירושלים ולכן כיום שמפרשים תרומות ומעשרות "קוראים שם" למעשר שני וקובעים לו מקום [בדרום של הפירות] אך לא מפרשים אותו בפועל ומחללים את הקדושה של הפירות הם וחומשם על ערך שווה פרוטה אפילו ששווי הפירות גדול יותר.

פרוטה היא מטבע קטן שהיה בזמן חז"ל ושווי 1/40 גרם כסף טהור גולמי (ש"ע ס' קל"ב-קל"ח, כיום אפשר לקחת מטבע ששווי יותר מערכה של פרוטה ולחלל עליו מס' חילולים כמס' הפרוטות המצויות בו [שווי פרוטה ניתן לברר בקרן מעשרות י"ס 02-65177937 הקש 3 ואז שוב הקש 3- נכון לתאריך ל' ניסן 7 אגורות] ולכן על מטבע שלם 10 ₪ ניתן לחלל 10:0.07=142 פעמים [אבל כדאי להחשיב פחות 10 היינו 132 פעמים בגלל שינויי שווי פרוטה].

כאשר "המטבע" של 10 ₪ מתמלא אפשר לחלל את הקדושה של המטבע [10 ₪] על מטבע אחר בשווי פרוטה (כגון של 10 אגורות) ולהשיגו או להשליכו לים או יחלל את הקדושה על סוכר בשווי פרוטה וישטוף סוכר זה במים בכיור וישתמש במטבע שוב. (קלירא הש"א פ"ד, חז"ע לגר"ע יוסף תומות ומעשרות עמ' ר"ב-ר"ג)

***מעשר עני**- בשנים ג,ו לשמיטה היה מפרש 10% מהפירות שנותרו [אחרי תרומה גדולה, תרומת מעשר ומעשר ראשון] ונותנו לעניים (ש"ע ס"ט) ואין בו קדושה, והיה יכול להיאכל על ידי כל אדם ואפילו בטומאה, כיום כשמפרשים מספק טבל אין חובה לתת לעניים [שיכול הוא לומר לו: הבא ראייה שפירות אילו אינם מעושרים וטול מעשרותיך] (הכמ"א ס"א, קלירא הש"א פ"ט) ולכן בנוסח קובעים לו מקום [בדרום הפירות] וקורא בשם מעשר עני, אך אינו צריך ליתנו בפועל לעניים (קלירא ש"א ס"א).

***השנה היא שנה שלישית לשמיטה והינה שנת "מעשר עני"** [שנה=הולך לפי ט"ו בשבט, היינו שנת מעשר עני של הפירות החל מט"ו בשבט ואילו בירקות החל מראש השנה תשע"ח]. (ש"ע ס' קל"ה)

נטע רבעי [יובא בפירוט בס"ד בעלון בפני עצמו]- **הפירות** הגדלים בעצים ב-ג' שנים ראשונות לנטיעת העץ, הפירות אסורים באכילה ונקראים "עורלה" (ש"ע י"ד ס' ל"ד ס"ו).

בשנה הרביעית הם קודש הלולים ויש לאוכלם בירושלים בזמן בית המקדש [רק פירות שנה חמישית ניתן לאוכלם ללא הגבלה] וכיום מחלל את קדושתם על מטבע בשווי פרוטה אפילו ששוויים הוא גדול יותר כדי שניתן יהיה לאוכלם. פירות השנה הרביעית נקראים "נטע רבעי" (ש"ע ס"א ס"ו).

***לכן בנוסח אנו מוסיפים:** "ואם הפירות רבעי יהיו מחוללים הם וחומשם על פרוטה במטבע שיחדתי לחלל עליה", ודינו של המטבע כאמור ב"מעשר שני" (חז"ע בסוף הספר ס"א).

ביצוע תרומות ומעשרות הלכה למעשה [בצירוף דוגמא למעשה]:

אם קנה אדם מהשווקים הפתוחים 2.5 ק"ג עגבניות [שזה 20 עגבניות] ורוצה לעשר מהם יעשה את השלבים הבאים:

יפריש 1% ו"משהו" מעגבניות (2 עגבניות זה 10%-1% זה חמישית מעגבניה ו"משהו", ניקח עוד חתיכה קטנה) את ההפרשה זו מרטיב תחת הברז וניגע בהם [להכשירם לקבלת טומאה]. צריך לייחד מטבע של 10 ₪ "לחילולים", ויצרף אליו דף בו ירשום שלרשותו 142 פעמים לחלל [כפי שפרטנו במעשר שני] וכל פעם שמחלל ירשום בדף כמה פרוטות נשארו לו] או ירשם בקרן מעשרות שמופיעים בסוף העלון שינהלו עבורו את המטבעות הנ"ל (אבל הליך ההפרשות ואמירת נוסח בכל מקרה צריך לעשות) ואז אומר את הנוסח להלן (כמופיע בסידור):

"אזוד ממהא עימונו בצד ישרא טבל [בכל מן בפרד]- כמעשר ממס' וירקות יחד] **הסבר:** במילים אלו הוא אומר ש-1% שהפריש כאמור הוא עדיין טבל ותרומה גדולה שתהיה להלן תחול גם עליו (קלירא הש"א עמ' קטו-קל"ו).

"והזיתר מאזוד ממהא עימונו בצד הריהו תרומה גדולה בצד צפון על הכל"

וכל מין על מין- כאשר מעשר ממני פירות וירקות יחד] (ש"ע י"ד ס' ש"א ס"א)

